

TRIOEDD YNYS PRYDAIN:

ALLAN O

Llyvyr Mr. R. Vaughan, o'r Hengwrt,

A GYMHARID OANDDO A'R AMRYW BEN LLYVRAU HYN.

CYFRES I.

Llyvyr John Balmer.	Llyvyr John Balmer, a Gynnwys Ynddo	Trioedd
Llyvyr Robert Vaughan.	Llyvyr Robert Vaughan - - - -	70
Llyvyr Maredudd Llwyd.	Y Llyvyr Cwta - - - -	34
Y Llyvyr Cwta. ¹	Llyvyr Maredudd Llwyd - - - -	56
A Llyvyr o Law John Jones o'r Gelli Lyfdy.	Llyvyr John Jones - - - -	56
Mae'n canlyn y trioedd ym mhob un o'r llyvrau uchod; sef, pa un sydd gyntaf, ail, a thrydydd, &c.	ANOWHANE O'R 24 MARCHOG LLYS ARTHUR - 8	53

1. TRI henw yr ynys hon.
Y Cyntaf cyn ei chyfanneddu y gelwit hi Clas Merdin.² Wedi ei chyfanneddu y gelwit hi y vel ynys, ag wedy ei gorescyn O Vryt y dodes arni Ynys Bryt, mewn rhai llyfrau fal hyn, ag wedy ei gorescyn o Prydain mab Aedd mawr y dodes arni ynys Prydain.³

2. TEIR prif rann ynys Prydain.

Lloegr, Cymru ar Alban, sef yw hyt yr Ynys honn o Benrhyn Blathaon ym Mhrydain hyd ym Mhenbryn Penwaeth yg Herynw naw cant milldir. ai llet o Griceyll ym Mon hyt yn Soram, pump cant milldir yw hynny.

A hi a gynhelir tan un goron a thair talaith, ag yn Llundain gwisgo y goron, ag ym Mhenryn yn y gogledd un or talaethau, arall yn Aberfraw ar 3dd yngherynw.

3. TEIR prif rag ynys y sydd iddi.

¹ Y 4 hyn ar femrwn.² Clas Meitin medd llyfr arall R. V.³ Gwedi gwladogi o Brydain ab Aedd mawr arni y galwyd hi ynys Prydain; a chyn ei chyvanneddu llawn coedydd, a bleiddiaid, ac eirth, ac eveinc, ac ychain banawg ydoedd.—LL. IOR. GWILYM.

Orc, Manaw, ag Ynys Weith. a seith rag ynys a thrugaint ereill y sy iddi, a phedwar prif anrhyfedd ar ddeg sydd ynddi.

4. TEIR prif afon ynys Prydain.

Temys, Hafren a Hymyr. a their prif Aber a deugaint a chant y sydd ynddi: a phedwar porthfa ar ddeg a deugaint, ag wyth ar ugaint o brif gaerydd. nid amgen, 1. Caer Alclut. 2. C. Efrawc. 3. C. Geint. 4. C. Wyrangon. 5. C. Lundein. 6. C. Lirion. 7. C. Golun. 8. C. Loyw. 9. C. Seri. 10. C. Wynt. 11. C. Went. 12. C. Grant. 13. C. Dawri.¹ 14. C. Lwyccoet. 15. C. Urnach. 16. C. Fuddei. 17. C. Gorgyrn. 18. C. Leon. 19. C. Selemon. 20. C. Gorgorn. 21. C. Mygit. 22. C. Lysidit. 23. C. Beris. 24. C. Lion. 25. C. Weir. 26. C. Caradoc. 27. C. Widawlwir. 28. C. Esc.²

5. TEIR prif borthfa ynys Brydein.

¹ C. Dawn.—Nennius.² Rhai llyfrau sydd yn cyfrif saith Gaer angwhaneg: viz. 29. Caer Lyn. 30. C. Ffawydd. 31. Caer Gei. 32. Caer Fyrddin. 33. C. Arfon. 34. C. Ennarawd. 35. C. Faddon. Rhai o honynt sydd wedi eu diwreiddio yn wallus, ereill yn gyfannedd etto.

Porth ysgewin yngwent. porth wygyr ym Mon a porth wyddno yu y Gogledd.

6. TEIR Archesgobot yn Prydein.

Un o Lundein, yr eil o Gaer Eifrawg, ar drydedd o Gaer Lleon ar wysg. Llyfrau eraill fal hyn Un o gaer Geint, yr ail o Gaer Eifraw, ar drydedd o Fynyw.

Ac nyt oes dilyet y neb ar yr ynys hon namyn y genedl Gymry ei hun, gweddill-yon y Bruttannyeit a ddaethant gynt o Gaer Dro.

7. TRI lleithic llwyth ynys Prydain.

Arthur ym Penteyrnedd Ynghaerlleon ar Wysg, a Dewi yn pen escub; a Maelgwn Gwynedd yn pen Heneif.

Arthur yn Penteyrnedd Ynghelliwig Ynghernyw, a Betwini¹ yn pen escub, a Charadawc Vreichvras yn pen hyneif.

Arthur yn pen teyrnedd yn Penryn Rhionydd yn y gogledd, a Chyndeyrn Gardhwys ym pen escub, a Gwerthawl wledig yn pen heneif.

8. TRI hael ynys Prydein. Rhydderch-hael ap Tutwal Tutclut. Mordaf hael mab Servan. A Nudd hael fab Senyllt.

9. TRI gwyn Teyrn ynys Prydain; Rhun mab Maelgwn, Ywein mab Urien, a Rhufawn befr mab Deorath² wledig.

10. TRI deifniawg ynys Prydain; Gwalchmai mab Gwyar; Llecheu mab Arthur, a Rhiwallon wallt Banhadlen.

11. TRI phost cad ynys Prydein. Dunawt³ Fur Mab Pabo Post Prydein, Gwallawc mab Lleenawg. A Chynfelyn yn drwsgyl.

12. TRI tharw cad ynys Prydein, Cynfawr Cad Cadwe mab Cynwyd Cynwydyon. Gwendoleu mab Ceidiaw, ag Urien mab Cynfurch.

13. TRI tharw unben ynys Prydein Elmur mab Cadeir.⁴ Cynhafal mab Argat, Afaon mab Taliesin (Tri meib beirdd oeddynt ell tri.)

14. TRI lleddf unben Y. P. Manawyd-an⁵ mab Llyr lleidieith, Llywarch hen mab Elidir Lydanwyn, a Gwgawn gwrawn mab Peredur, mab Elifer Gogorddfawr, ac ys sef achaws y gelwyd hwy lleddf unben, wrth na cheissynt gyfoeth ac na allai neb ei luddias iddynt.

15. TRI unben Llys Arthur. Goronwy mab Echel Vorddwytwll, a Chadreith mab

Porthfawr gadw, a fleidwr fflam mab Godo.¹

16. TRI unben Deifr a Brynych. Gall mab Dysgyfedawc,² a Diffedel mab Dysgyfedawg,³ a Tri meib beirdd oeddynt ell tri.⁴

17. TRI Gwaewrudd⁵ Beirdd Y. P. Tristfardd Bardd Uryen: Dygynnelw bardd Owein a mian⁶ Ferdie Bardd Catwallawn mab Catfan.

18. TRI ofer feirdd Y. P. Arthur, Catwallawn mab Catfan, Rhyhawt eil Morgant.

19. TRI chynweissiat Y. P. Caradawc mab Bran, a Chawrdaf mab Caradawc Freichvras ac Ywein mab Maxen wledig.

20. TRI llyngnessawg Y. P. Gereint mab Erbin Gwynwyn mab Naf, a March mab Meirchiawn.

21. TRI gwrdd faglawg, Y. P. Rineri mab Tangwn a Thinwaed Faglawg, a Ffryder mab Dolor Deifr a Bryneich.

22. TRI eur hualog Y. P. Rhiwallon wallt banhadlen a Rhun mab Maelgwn, a Chatwaladyr Fendigait, a sef y gelwit y gwyr hynny yn hualogyon, wrth na cheffit meirch a berthyni⁷ iddynt rhag eu⁸ Meint, namyn doddi hualoe eur am y hegyddel ar bedrenneu eu Meirch tra eu cefneu, a dwy badell eur a dan eu glinieu, ag wrth hynny y gellir padellec y glin.

23. TRI Chadfarchawc Y. P. Caradawc Freichfras, Menwaed o Arllechwedd, a Llyr llwyddawc.⁹

24. TRI Galofydd¹⁰ Y. P. Greidiawl,¹¹ Galofydd mab Enfael Adran, a Drystan mab Tallweh.

25. TRI rhuddfawg Y. P. Arthur, Rhun mab Beli a Morgant mwynfawr.

26. TRI thaleithiawc cad Y. P. Drystan mab Tallweh Hueil mab Caw, a Chei mab Cynyr¹² Ceinfarfawg,¹³ ag un oedd daleithiawc arnaddunt wynteu ell tri, Bedwyr mab Pedrawc oedd hwnnw.

27. TRI glew¹⁴ Y. P. Grudneu, Henpen ac Aedenaw¹⁵ eu cynneddfau oedd nad cynt o gad namym ar eu heloreu.

28. TRI Thrahawc Y. P. Sawyl ben

¹ Fleidur.—Ll. Argraf.

² The 3d omitted in the printed edition.

³ Dyssyfnod.—Ll. Argraf.

⁴ Mr. Llwyd Arch. Brit. Lett. A. makes Arovan Bardd Selys ap Cynan to be one of these, p. 254. 3. col.

⁵ Gwawdrwy.—Ll. Arg.

⁶ Avanneddig.—E. Llwyd. Avan Ferdig.—Ll.

⁷ A digon uchel iddynt.—Ll. Argraf.

⁸ Hyd au.—Ll. Argraf.

⁹ Llwydlaue.—Ll. Argraf.

¹⁰ Glewfyd.—Ll. Argraf.

¹¹ Gwgon Gwron.—Ll. Argraf.

¹² Cynyr.

¹³ Uwarchawg.—Ll. Argraf.

¹⁴ Unben.—Ll. Argraf.

¹⁵ Aedenaw [Meibion. Ll. Argraf. & Caifor Aedenaw] Mab Gleisar or Gogledd a Haiarnwedd ei fam.

¹ Betwini Escop Pennaf Kernyw.—R. V.

² Dewrarth.—Ll. Argraf.

³ Dunawd fwr ap Pabo Index. But in Brut y Brenhinoedd it is Dunawd Fyrr: in Davies' MS. of Bonedd y Saint, Dunawt uwrr.

⁴ Cadegyrr.

⁵ Meddian.

uchel, Pasceu mab Uryen a Rhun mab Einawu.

29. Tri Ysgymnydd aereu. Gilbert mab Cadgyffro, Morfran eil Tegit, a Gwgan Cleddyfrudd.

30. Tri gwrddfeichiad Y. P. Drystan mab Tallweh a getwis moeh Mareh mab Meireliawu tra aeth y meichiad y erehi y Essyllt dyfot y gymmad ac ef, ag Arthur yn ceisiaw Un hwel, ac y twyll, ac y treis ac nys casaf. a Phryderi mab Pwyll amwyn a getwis moeh Pen daran Dyfet yn Glyn Cuwel yn Emlyn, a Choll mab Collfrewy a getwis Henwen Hweh Dallweir Dalben, a aeth yg gorddodo hyt y Mhenryn Awstin yg Cernyw, ac yna daeth yn y Mor, ag yn Aber Torrogi yg Gwent is Coet i doeth ir tir, a Choll mab Collfrewy ac law yn y gwrych pa ffordd bynnag i cerddai, nac ar for nag ar dir. Ac ym Maes Gwenith yg Gwent i dodwes gwenithen a gwenhynen, ag er hynny y mae goreu lle y Wenith y lle hwnnw.—Ac oddyna ydd aeth hyt y llonwen ym Penfro ac yno dotwes ar heidden a gwenhynen, ag er hynny y mae goreu lle heid Llonwen.¹ Ac oddyna y cerddes hyt Riw gyferthweh yn Eryri, ac yna dotwes ar geneu bleidd ac ar cyw eryr. ar Eryr a roddes Collfrewy i Frynach Wyddel or Gogledd, ar Bleidd a ddodes i Fenwaed o Arllechwedd, ar rhei hynny fu feidd Menwaed ag Eryr Brynach. Ac oddyna ydd aeth hyt y maen du yn Llanfair yn Arfon ac yno y dodwes ar ceneu eath A ceneu hwmw a fyryws Coll mab Collfrewy y Menai, a honno wedi hynny fu eath Paluc.

31. Trywyr Hut a Lledrith Y. Prydein. Menyw mab Teirgwaed, Eiddilie Corr, a Math ap Mathonwy.

32. Tri prif hut Y. P. Hut Math mab Mathonwy a ddysgodd y Wdyon mab Dôn, a hut² Uthr Bendragon, a ddysgodd y Fenyw mab Teirgwaet, ar trydydd hut Rhudlwm Gawr³ a ddysgodd i Coll mab Collfrewi.

33. Tri plrif lledrithiawe⁴ Y. P. Coll mab Collfrewi Menyw mab Teirgwaet,⁵ a Dryeh eil Cibddar.

34. Tri diwair teulu Y. P. Teulu Catwallawn mab Catfan a fuont seith mlynedd yn Iwerddon gyt ag ef, ag yn hynny o yspeit ni ofynasant ddim iawn iddaw rae gorfot amaddunt y adaw. A Theulu

Gafran mab Aeddau pan fu y difancoll¹ a aethant yr môr dros eu harglwydd. A Trydydd teulu Gwenddoleu mab Ceidiaw yn Arderydd a gymmalasant y wrwydr pythefnos a mis wedi lladd eu harglwydd, sef oedd rifedi teuluoedd pob un or gwyr hynny un canm yr ar ugaint.

35. Tri anniweir deulu Y. P. Teulu Goronwy Pesyr o Benllyn² a ommeddasant eu harglwydd o erbyniet y gwenwynwaew gan Lew Llaw gyffes³ yn Llech Oronwy ym blaen Cynfael yn Ardudwy. A theulu Gwrgi a Pheredur a adawsant eu harglwydd Ynghaer Greu⁴ ag a oedd⁵ ymladd trannoeth uddynt ag Eda⁶ Glinmawr ac yna y llas eil⁷ deu. Ar trydydd teulu Alan Fyrgan a ymchoelasant y wrth eu harglwydd yn lledrat⁸ ar y ffordd, ac ollwng ynteu ai weision y Gamlan, ac yna y llas.

36. TEIR gosgordd adwy⁹ Y. P. Gosgordd Mynyddawe Eiddyn yn Cattraeth, a Gosgordd Melyn mab Cynfelyn, a gosgordd Drywon mab Nudd yn Rodwyd Arderyt.

37. TRYWYR a wnaeth y teir mat gyflafan Y. P. Gall mab Dysgyfedawe a laddawdd deu ederyn Gwendoleu, a ieu o eur oedd arnynt, a dwy celein or Cymry a yssynt ar eu ciniaw, a dwy ar eu cwynos. Ac Yscafell mab Dysgyfedawe a laddawt Edelfflet¹⁰ frenhin Lloegy, a Diffeddell mab Dysgyfedawe a laddawt Gwrgi Garwlwyd, a Gwrgi hwnw a laddai celein beunydd or Cymry, a dwy bob sadwrn, rhag lladd y sul yr un.

38. TAIR anfad gyflafan Y. P. Eiddyn mab Einygan a laddawt Aneurin Gwawtrydd medeyrn¹¹ beirdd. A llawgat trwm bargawt. Eiddyn¹² a laddawt Afan mab Taliesin, a Llofan Llawddino a laddawdd Uryen mab Cynfarch.

39. TEIR anfad fwyellawt Y. Pr. Bwyellawt Eiddyn ym pen Aneurin, ar fwyellawt¹³ ym pen Iago mab Beli, ar fwyellawt ym pen Goliden Fardd.¹⁴

40. TRI chyfor a aeth or ynys hon ac ni ddoeth yr un drachefyn o naddynt. Un

¹ Vid. Bede, lib. 1. c. 34. He fought this battle under his father, A. D. 603.

² Bows.—Ll. Argraf.

³ Llen (q. Llywelyn).—Ll. Argraf.

⁴ Gren.—Ll. Argraf.

⁵ Chyfnod.

⁶ Adda.—Ll. Argraf.

⁷ A. D. D. 534.—R. V.

⁸ Wrthaw o hyd nos.—Ll. Argraf.

⁹ Addwyn. q.

¹⁰ Edelffled ffesoc.—E. Llwyd.

¹¹ Mechdeyrn, q.

¹² Neu Llowgat Trwm Bargot neu Lwm bargot Eiddyn.

¹³ Fwyellawt.

¹⁴ Golyddan Fardd.—Ed. Llwyd.

¹ Neu Llovion neu Llonion neu Llonwen.

² Sev Myrddin.

³ Gwythelin Gorr.—Ll. Argraf.

⁴ Lledurithiawc.

⁵ Teirgwaedd.—Ll. Argraf.

aeth gan Yrŷ Llyuddawe hyt yn Llychlyn a ddoeth yma yn oes Cadyal¹ mab Eryn y erchi cynhorth yr ynys hon. Ag nyt archodd o bob prifgaer namym cymmeint ag a ddelei gantho iddi ; ac yn ddoeth gantaw ir gaer gyntaf namym of a Mathutafwr² ei was, ac ardistru fu gan wyr yr ynys honn roddi hynny iddaw. A hwnw cissoes llwyr a llyudd a fu a aeth or ynys honn, ac ni ddoeth drachefyn neb o naddynt nae llinys : sef lle trigwys y gwyr hynny yn dwy ynys yn ymyl Mor Groec. Sef ynt y ddwy ynys Gals ac Afena. Eil cyfor a aeth gan Gaswallawn mab Beli a Gwenwynwyn a Gwanar meibion Lliaws mab Nwyfre ac Arianrhodd Merch Beli eu mam, ac o Arllechwedd³ y hanoedd y gwyr hynny Ac ydd aethant y gyt a Chaswallawn eu hewythr yn ol y Cessaryeit trwy for, sef lle y maent yn Gwasgwyn. Y trydydd a aeth gan Helen llyuddawe a Chynan ei brawt, sef eiryf a aeth ym mhob un or lluoedd hynny 61,000, ar rhei hynny oedd y tri arianllu sef achaws y gelwit felly, wrth fynet eur ag ariant yr ynys ganthynt, ae hethol o oren i oren.

41. TEIR gormedd a ddoeth yr ynys honn ac nyt aeth yr un drachefyn. Cyw-dawt y Coranyeit a ddoethant yma yn oes Lludd mab Beli, ac nid aeth yr un o naddynt drachefyn. Eil gormes y Gwyddyl Ffichdi ag nid aeth yr un drachefyn. Trydydd gormes y Saesson, ac nid aethant drachefyn.

42. TRI Sanctaidd Linus Y. P. Llinus Bran ab Llyr,⁴ a llinus Cunedda Wledig, a Llinus Brychan Brycheiniawe.

43. TRI gwestai gwynfydedig Y. Pr. Dewi, Padern a Theiliaw.

44. TRI chorff a wnaeth Duw er Teilaw, un sydd yn Llandaf y Morgannwe, yr eil yn Llan Deilo fawr, y trydydd ymhen Alun yn Dyfet. mal y dyweit yr ystoria.⁵

45. TRI chudd a thri dateudd⁶ Y. Pr. Un o naddynt pen Bendigeit Fran fab Llyr a gladdwynt yn y Gwynfryn yn Llundein, a hyt tra fa yn yr ansawdd honno, ni ddoe ornes ir ynys honn fyth. Eil, esgryn Gwrthefyr Vendigeit a gladdwyd ym mhrif byrth y ddinas y drydydd eudd y dreigiau yn ninas Pharan yg creigiau Eryri ar tri chudd hynny anpoyt⁷ gwaeth

¹ Ve allai Cadell, mab Gereint, y 43 brenin wedi Brutus, ogylech 300 mlwydd cyn Crist.

² Mathuta fawr, q.

³ Erch a Heledd.—E. Llwyd.

⁴ Joseph o Arimathea, mewn rhai llyfrau ; ond yn cëbyg mai y mynaich ai dodes yn lle yr enw arall.

⁵ Legend.

⁶ Tri Matgudd a thri annfatgudd.

⁷ Hanpwynt.

oi dateuddiaw. Arthur a ddatguddiodd benn Bendigeit Fran or Gwynfryn yn Llundein. Can ny oedd ofer ganthaw cadw yr ynys o Gadernid neb namyn yr eiddaw e hun. Gwrthefyr Gwrtheneu a ddatguddiodd esgryn Gwrthefyr fendigeit ei fab o serch ar Ronwen ei wreig, ag hefyd a ddatguddiodd y dreigiau o ddinas ffaran, yr hon a elwit wedy hynny dinas Emrys.

46. TEIR drut aerfa Y. P. un o naddynt pan ddeuth Medrawt y Gelliwig yng Hernyw, nyt edewis yn yllys na bwynt na diawt nys treuliei a thynnu Gwenhwyfar oi rhuingadair. Yr eil pan ddaeth Arthur i lys Medrawt, na bwynt na diawt nys treuliei, na dyn na llwdn yn fyw yn y Cantref : ar trydydd aerfa pan ddaeth Aeddau Vradog hyt yn Alclut i lys Rhydderech hael nyt edewis na bwynt na llynn, na llwdn yn fyw.

47. TEIR ofergat Y. P. un fu gat Goddeu Sef y gwnaethpwynt o achaws gast ar iwch fochyll¹ a Chornigill, yr eil fu gwaith Ardeyrd a wnaethpwynt o achaws nyth yr ebedydd, ar drydydd oedd waethaf Sef oedd honno Camlan, a honno a wnaethpwynt o gyfryssedd Gwenhwyfar a Gwenhwyach Sef achaws y gelwit hwynt yn ofergateu wrth eu gwneuthur o achaws mor ddiffwrwyth a hwnnw.

48. TRI anfad gyngor Y. P. rhoddi i Vleassar a gwyr Rhufein le i garneu blaen eu meirch ar y tir ym Pwyth meinlas. yr eil gadel Hors a Hengys a Rhonwen yr ynys honn. ar trydydd rhannu o Arthur y wyr teirgweith a Medrawt yng Camlan.

49. TRI hualogion² teulu Y. P. Teulu Catwallawn³ Llawhir a ddodasant hualeu eu meirch ar eu traed pob deu o naddynt wrth ymladd a serrigi wyddel yng Cerrig y Gwyddyl y Mon, a theulu Rhiwallon mab Uryen yn ymladd ar saeson, a Theulu Belyn⁴ o Leyn yn ymladd ag Etwyn ym mryn Ceneu⁵ yn Rhôs.

50. TRI goruchel garcharawr Y. P. Llyr Lledieith yng Carchar Oeurowsydd wledig, ar eil Madog mab Medron, ar trydydd Geyr mab Geyrybet.⁶ ac un oedd Oruchelach na'r tri, sef oedd hwnnw Arthur a fu deirnos yng Caer Oeth ac annoeth A theirnos y gen Wen Bendragon a theirnos yg carchar kudd dan y llech a chymmreint⁷ ag un gwas ae dillyngwys or tri carchar

¹ Fechwys.

² Hualoc.—Ll. Argraf.

³ Casswallon.—Ll. Argraf.

⁴ Belew.—Ll. Argraf.

⁵ Edwin.—Ll. Argraf.

⁶ Geyryoet.

⁷ Echemeint.—Ll. Argraf.

hynny, Sef oedd y gwas Goren fab Cus-
tanin y gefnderw.

51. Tri anaf palfawt Y. P. Palfawt
Matholwech Wyddel, ar Vranwen merch
Llyr, a phalfawt Arthur ar Fedrawt, a
phalfawt Gwenhwyfar ar Wenhwyfach.¹

52. Tri gwyn dorllwyth Y. P. Uryen
ae Eurddyl plant Cynfarch hen a fuant yn
un torrllwyth ynghalon Nefyn merch
Frychan eu Mam, yr eil Owein ap Urien
a Merwydd² ei chwaer a fuant yn un torr-
lwyth ynghalon Modron merch Afallaeh,
y trydydd Gwrgi a Pheredur a Cheindrech
pen ascell plant Elifer gosgorddiawr a fu-
ant ynghalon Eurddyl ferch Cynfarch eu
mam.

53. Tri Serchwag Y. P. Caswallawn
mab Beli am Flur merch Fugnach Gorr, a
Thyrtan Mab Tallweh am Eyllt gwreig
March Meirehiawn ei ewythr, a Chynon
ab Clydno Eiddun am Forwydd ferch
Urien.

54. Tri diweirferch Ynys Pryd. Treul
difefyl ferch llynghesawl llawhael, Gwen-
faden ferch Tutwal Tutclud, a Thegeu
Eurfron.

55. TEIR diweirwreig Y. P. Ardun³
gwraig Cadcor⁴ ap Colwyn,⁵ Efilieu gwraig
wydyr drwn,⁶ ag Emerchred⁷ gwraig
Fabon⁸ ap Dewen hen.⁹

56. TEIR anniweirwreig Y. P. Teir-
ferched Culfynawyt Prydein. Essyllt
Fyngwen gordder¹⁰ Trystan, a phen arwen
gwreig Owein mab Urien, a Bun gwreig
Fflamddwyn.

57. TAIR priflys Arthur, Caer Llion ar
wysc Nynghymry, a Chelliwig yg kernyw,
a Phenryn rhionedd yn y gogledd.

58. TAIR pryfŵyl yn y teirllys hyn.
Pase, Nadolic a Sulgwyn.

59. TEIR prif riam Arthur. Gwenhwy-
far merch Gwythyr mab Greidiawl, a
Gwenhwyfar Gawryd Ceint, a Gwenfwy-
far ferch Ogyrfan gawr.

60. TEIR prif gariadwreig Arthur,
Garwen ferch Henyn A Gwyl ferch Eud-
awd, ac Indeg ferch Afarwy hir.

61. TRI Marchawg llys Arthur a gaw-
sant y greal. Galath mab Lawnselot dy
Lak, a Pheredur mab Efrawe Iarll, a
Bort mab brenin Bort. Y ddeu gyntaf

oeddynt wery o gorph a'r trydydd oedd
ddiweir am na wnaeth pechawd enawdol
ond unweith a hynny drwy brofedigaeth
yn yr amser yr emillawdd ef.....¹ o ferch
Brangor yr hon a fu ymerodres yn Con-
stinobl, o honu y doeth y genhedlaeth
fwyaf o'r byd, ag o genhedlaeth Joseph o
Arimathea y hanoeddyn ell tri, ac o lin
Dafydd brophwyd mal y tystolaetha ystoria
y Greal.

62. Tri anheol llys Arthur, Etheu mab
Gwrgon, a Choleddawg mab Gwynu, A
Gereint hir mab Gemeirnon hen.

63. TEIR neges a gaffad o Bowys, un o
honynt yw Cyrehu Myngan o Veigen hyt
yn Llan Silin erbyn anterth drannoeth
y gymryt y cymeddfeu y gan Gadwallawn
Fendigeit, wedi lladd Ieufaf a Griffri hyt
yn Mryn Griffri erbyn y bore drannoeth
wrth ymchwelyt di ar Edwin y 3.....

64. TEIR gwrofryn Y. Pr. un oedd Llew-
ei ferch Seithwedd, a Rore ferch Usber, a
Mederei badellfiawr.

65. Tri Arfeddawg ynys Pryd. Selyf
mab Cynan Garwyn, ac Afaon mab Tal-
iessin a Gwallawe mab Lleenawc. Sef
achaws y gelwit hwynt yn Arfedogion
wrth ddial eu cam oe oe bed.

66. Tri phorthor gweith Perllan Fan-
gor, Gwgon gledddyfrudd, a Madawe ap
Rhun,² a Gwiawn ap Cyndrwyn.³

67. TRI ereill o bleit Lloegy. Hawystl⁴
Drahawg, a Gwaettym⁵ Herwnden⁶ a
Gwiner.⁷

68. TRI eurgelein Y. P. Madoc mab
Brywn A Cheugan⁸ Peilliawt, a Ruawn
Pefyr ap Gwyddno.⁹

69. TRI tharw ellyll Y. P. Ellyll Gwid-
awl A ellyll Llyr merini, ag ellyll Gyrth-
mwl wledig.

70. TRI gwydd Ellyll Y. P. Ellyll Ban-
nawe, ac Ellyll ednefedawe drythyll ac
Ellyll Melen.¹⁰

71. TRI thrwyddedawe ag anfoddawc
Llys Arthur. Llywarch hen, Llemenig,
a Heledd.¹¹

72. TEIR llynges gynweir ynys Prydain
llynges Llaur mab Eirif, a llynges Difwg
mab Alban, a llynges Doler mab Mwrchath.

73. TEIR gwenriain Y. P. Creirwy

¹ Gwenhwy fach.

² Morfudd.

³ Arddun.—Ll. Argraf.

⁴ Cadrot.—Ll. Argraf.

⁵ Gorolwyn.—Ll. Argraf.

⁶ Drwn.—Ll. Argraf.

⁷ Emythryd.—Ll. Argraf.

⁸ Ll. Argraf, Mabon ap Dowengan.

⁹ Dewyngen.—Ll. Argraf.

¹⁰ Gordderch.

¹ Yr enw ar goll.—Ll. P. P.

² Y Cynneddfau.—Ll. Argraf.

³ Gwgon Gyndrwyn.—Ll. Argraf.

⁴ Hastyl.

⁵ Gwentym.

⁶ Herwm.

⁷ Gwymor.—Ll. Argraf.

⁸ Cygein.

⁹ Aaron ap Gwyddno Befyr.—Ll. Argraf.

¹⁰ Melu.—Ll. Argraf.

¹¹ Llwmhunic ap Mauon a Heledd ferch Gyndrwyn.

merch Ceritwen¹ ac Ariarnhod ferch Don, a Gwenn ferch Cwryrd ap Crydon.

74. TEIR gohoyw riein Y. P. Angharat ton felen merch Rhydderch hael, ac Anau merch Meic² mygotwas, a Phenvyr. ferch Run ryfeddfawr.

75. TRI budr Hafren. Catwallawn pan aeth y weith Digoll a llu Cymry ganthaw ac Etwin or parth arall a llu Lloegr ganthaw ac yna y budrawdd Hafren oi blaen tua ai haber: ar eil cyfarws Golydan y gan Einiawn fab Bed Brenhin Cernyw, ar drydedd³ Calan faerh Idon ap Nery gan Faelgwn.

76. TRI brenhin a fuant o feibion eillion, Gwryat vab Gwryan yn y Gogledd, a Chadafael vab Cynfedw yng Gwynedd, a Hyfeidd fab Bleiddig, yn Deheu-barth.

77. TRI Eurgryd Y. P. Casswallawn mab Beli pan aeth y geisiaw Flur⁴ hyt yn Rhufein, a Manawydan mab Llyr. pan fu hyt ar Ddyfet A Llew llaw gyffes pan fu ef a Gwdyon yn ceissaw henw ac arfeu y gan Riarot y Fam.⁴

78. TAIR rhiain ardderchwng llys Arthur, Dyfyr wallt eureid, Eit Verch Iniwlarll a Thegeu Eurfron.

79. TRI pheth a orchfygodd Loegyrr. Cynnwys dieithraid, ryddhau Carcharion, ac anrheg y gwr moel.

80. TRI dyfal gyfangán ynys Prydein, un oedd yn ynys Afallach, yr ail ynghaer Garadawe, ar trydydd y Mangor; ynhob un o tri lle hyny yr oedd 2400 o wyr crefyddol ac or rheini 100 cyfnewidiol bob awr or 24 yn y dydd ar nos yn parhau mewn gweddieu a gwasanaeth i Dduw yn ddirangre ddiorthpws.

81. TRI prif ormes Mon a fagwyd ynddi, Cath Paluc, yr eil oedd Daronwy, ar trydydd Edwin frenhin Lloegr.

82. TRI marchog aurdafodiawe llys Arthur, Gwalchmai mab Gwyar, Drudwas mab Tryphin ac Eliwlod mab Madaw ap Uthur. Gwyr doethion oeddynt, ac mor deg a llaryeidd ac mor hyawdl a hynaws yn eu hymadroddion ac i byddei anodd i neb ballu iddynt or negesseu a geisynt.

83. TRI brenhinol farchog oedd yn llys Arthur Nasiens brenhin Denmare, Medrod mab Llew ap Cynfarch, a Hywel mab Emyr Llydaw. Gwyr mor llaryeidd hynaws a theg eu hymadroddion oeddynt ac i byddei anodd gan neb ballu iddynt ar a geisynt.

84. TRI chyfiawn farchawg oedd yn llys

Arthur. Un oedd Blas mab tywyssog Llychlyn yr eil Cadawe mab Gwynlliw filwr ar trydydd oedd Padrogl paladr ddellt, eu cynneddfeu oedd amddiffynn amddifaidd gweddwon a gwryfion rhag trais, cam a gorddwy, Blas trwy gyfraith fyd, Cadawe trwy eglwys, a Phedrogl trwy gyfraith Arfeu.

85. TRYWYR a ddianchasont o Gamlan, Morfran Mab Tegit, Sanddef bryd Angel, a Gwewlwyd gafaelfawr: Morfran rhag ei haccered canys pawb yn tybyed mai cythreul oedd, ai gochelent Sandde gan ei lanned ai deced ni chododd neb law yn ei erbyn gan dybied mai Angel oedd a Gwewlwyd rhag ei faint ai gryfed pawb a ffoent rhagddaw.

86. TRI chynghoriad farchog Llys Arthur, Cynan ap Clydno Eiddun, Aron ap Cynfarch, a Llywarch hen ap Elidir Lydanwyn.

N. B. Nesaf yn llyvyr Mr. Vychan y canlyn trioedd y meirch, y rhai a adawaf heibio tan y diweddaf.

87. TEIR gwydd balfawt ynys Prydein. Palfawt Matholwech Wyddel ar Franwen merch Llyr yr eil palfawt a drewis Gwenhwyfach ar Wenhwyfar, ag o achaws honno y bu waith Camlan wedi hynny, ar trydydd a drewis Golyddan Fardd ar Gadwaladr Fendiceit.¹

88. TRI chyndynniawe Y. P. Eiddilie Corr. a Gweir gurhyt fawr, a Drystan.

89. TRI gogyfurdd Llys Arthur. Ryhawt eil Morgant, a Dalldaf eil Cunyn Cof, a Drystan eil March.

90. TRI dyn goren wrth osp a phellenigion² Gwalchmai fab Gwyar Gadwy fab Gereint, a Chadyrieith Saidi.³

91. TRYWYR gwarth Yn. Pr. y cyntaf o naddunt Afarwy vab Lludd ap Beli mawr: ef a ddyfynawdd Iul Cesar a gwyr Rhufein yr ynys honn ac a beris talu 3,000l. o ariant bob blwyddyn yn teyrnget o'r ynys hon i wyr Rhufein yr eil fu Gwrtheyrn M. Gwrtheneu, a roddeis tir gyntaf ir saeson yn yr ynys honn, ac a ymddyweddiodd gyntaf ac wynt, ac a beris lladd Custennin Vyn. mab Custennin Fendigeit oe dwyll, a dehol ei frodyr Emrys ac Uthur Bendragon or ynys honn hyt yn Llydaw, ac yn y diwedd dychwelsant ac ai llosgosant ynteu Ynghastell Gwerthrynniawn ar lann Gwy er dial eu brawd. Trydydd gwaethaf oll fu Medrawd ap Llew ap Cynfarch pan edewis Arthur lyw-

¹ Caridwen wrach Gwraig Tegit.

² Mogotwas Aneirin.

³ Merch Iddon mab Ynyr Gwent.

⁴ Fram, mewn rhai llyfrau.

¹ Gwel Tri. 51 a 47.

² Neu fal hyn, Trywyr goreu yn llys Arthur wrth osp a phellenig.

³ Mewn lle arall, a chadeiryeth Sadi.

odraeth Ynys Prydein ganthaw, a chweddi ei fyned ynteu trwy for yn erbyn yr ym-eiawdwr tu hwnt y fyunydd Mymneu lle i llas goreugwyr Arthur Pan glybu Medrawd gwahanu nifer Arthur.

92. Tri phrif fardd ynys Prydein Merddin Emrys, Merddin mab Morfryn a Thalesin beam Beindd.

TRIOEDD Y MEIRCH.

1. Tri meirch a ddugynt y tri Marchlwyth Du moroedd, march Elidir Mwynfawr a ddug arnaw Seithnyn a hanner o Benllech Elidir yn y Gogledd hyt ym Mhen llech Elidir y Môn. Sef y Seithnyn oeddynt Elidir ag Eurgain ei wraig, merch Maelgwn Gwynedd, a Gwynda gyoet,¹ a Gwynda Reinyat² A mynach Nowmon³ y gynghorwr, a phrydelw mentyr gwallofyad, ac arianfagl ei was a Gelbenefin ei gog a nofies ai ddwyllaw ar bedrain y march a hwnnw fu hanner y dyn. Yr eil Marchlwyth a ddug Cornan⁴ march meibion Elifer Gosgorddfawr,⁵ a ddwg Gwrgi a Pheredur arnaw a Dunawt uwr⁶ a Chynfelyn Drwsyl y edrych ar fygedorth⁷ Gwenddoleu yn Arderydd. Ar trydydd marchlwyth a ddug⁸ Gweir a gleis ac Arthanat yn erbyn Allt Faelwe⁹ yng Heredigyn yn dial eu tat.

2. Tri rhoddedig farch ynys Prydein Meinlas march Caswallawn ap Beli a Melnyngan mangre march llew¹⁰ llaw gyffes, a Lluagor march Caradawe freichfras.

3. Tri phrif eddystr ynys Prydein; Du hir tynnedig march Cynan Garwyn, ac Awyddawr¹¹ breichir march Cyhoret eil

Cynan.¹ Rhuddfreon Tuthlleidd march Gilbert mab² Cadgyffro.

4. Tri anrheithfarch Y. P.³ Carn Afalgw march Ywein mab Uryen, Tafawt hir march Catwallon mab Cadfan, a Bucheslan march Gwgawn Gleddyfrudd.⁴

5. Tri gorderch farch Y. P. Pferlas march Dalldaf eil Culin cof. a Rhuddfrych march Rahawt eil Morgant, a Gwelwgan gohoywgein march Morfran eil Tegit.

6. Tri gohoew eddystr Y. P. Llwyth march Alser mab Maelgwn, a Gwineu gwddwf hir march Cei. a Chethin carn aflawg march Iddon mab Ynyr Gwent.

7. Tri thom eddystr Y. P. Du march Brwyn Mab Cunadaf ac Arfwl felyn march Pascen mab Uryen a rhuddlwyd, march Rhydderch hael.⁵

8. Tri rhedegfarch ynys Prydein y torrlydan a gloyn deufarch Collawn mab Berchi, ar Cethin cyflym march Dinogan mab Cynan Garwyn.

9. Tri ymladdfarch ynys Prydein Lluagor march Caradawe Vreichfras, a Melnyngan mangre march Llew Llaw gyffes ag awyddawe freichir march Cynhored eil Cynon.

10. Tri prif ychen ynys Pryd. Melyn gwanwyn⁶ a gwinau ych Gwlwlwyd ar ych brych bras o benrhew.⁷

11. TEIR prif fuwch ynys Pryd. Brech fuwch Faelgwn Gwynedd a thonllwyd buwch meibion Olifer Gosgorddfawr a Chornillo buwch Llawfrodedd farfawc.⁸

Felly terfynes troedd y meirch herwydd Sion Balmer.

¹Ruthr reon, ruddfrom, rathr reon, Rudd fron Tuthbleid a ruthrfrom.

²Tair.—Ll. Argraf.

³Carnaflaw Gr. ap Maredudd.

⁴Bucheslom seri march Gwgon Gleifrudd.

⁵Ellemenic. Medd Sion Balmer yn lle'r olaf, ac Ysgwydfrith march Llemenic mab Mawan. Mr. Vychan ydoedd wedi chwanegu at Trioedd y Meirch wrth Tri 7 val hyn; Tri thom eddystr ynys Prydain Gwineu gwddwf hir march Cai, a Grei march Edwin a llwyd March Alser ap Maelgwn.

⁶Gwaynhwyn.

⁷Bras y benren.

⁸Farchawc.

¹Gywet.—Ll. Argraf.

²Gwyn Dareiniat.—Ll. Argraf.

³Namon, Nawmod.—Ll. Argraf.

⁴Corman.—Ll. Argraf.

⁵Olifer.—Ll. Argraf.

⁶q. Dunawt fyr. Vid.—Tri 11.

⁷Rygdorth.—Ll. Argraf.

⁸Llwyn Gweir Pengleis Rhiw Arthen ac Allt Faelawr yn Ngharedigion.

⁹Allt Faelwr.

¹⁰Lles.—Ll. Argraf.

¹¹Trwyddawc.—Ll. Argraf.